

A KERTÉSZET FEJLESZTÉSÉNEK IRÁNYELVEI*

SOMOS ANDRÁS
az MTA rendes tagja
Kertészeti Egyetem, Budapest

A kertészet népgazdasági jelentősége

Magyarországon a kertészeti ágazat az élelmiszeripar egyik legnagyobb hazai nyersanyag bázisa.

Általános jellemzés

A kertészeti ágazat a mezőgazdasági hasznosítású területnek alig 10%-át foglalja el, ezt azonban — a termesztés átlagosnál jóval magasabb foka következtében — jelentősen meghaladja a mezőgazdaság termelési értékéből való részesedése. A mintegy 650 ezer hektáron

- a 120 ezer hektár zöldségtermő-,
- a 170 ezer hektár gyümölcsös,
- a 207 ezer hektár szőlőtermő és
- a 153 ezer hektár egyéb kertészeti hasznosítású

területen a termesztés értéke évente mintegy 15—16 milliárd Ft-ot tesz ki, ami az összes mezőgazdasági termelésből 15%-os és ezen belül a növénytermesztésből 25—27%-os részesedést jelent.

Nagy népgazdasági jelentősége ellenére — kertészeti termesztésünkben és tartósítóiparunkban a felszabadulás óta végbement fejlődés minden eredményét elismerve — még mindig jelentős a lemaradásunk a friss és tartósított zöldség-, gyümölcs fogyasztásában. Az egy főre jutó optimális 120—140 kg évi zöldség- és 100—120 kg gyümölcsfogyasztás napjainkban alig éri el a 80, illetve 70 kg-ot.

A fejlett szocialista társadalom életmódjának egyik jellemzője a nagy biológiai értékű, vitaminokban gazdag friss és tartósított kertészeti termékek iránti igény szakadatlan növekedése. Ennek kielégítése elengedhetetlen feladatunk.

Az életszínvonallal arányosan emelkedő kereslet-növekedés mellett a fogyasztás mértéke nemcsak a termelt áru mennyiségétől függ, hanem a piaci árakkal ellentétes irányban is változik. Több áru és alacsonyabb piaci árak esetén több lesz a fogyasztás, míg az árak növekedése esetén — az árubőség ellené-

*A Baranya megyei Akadémiai Kertészeti Napon elhangzott előadás. Pécs, 1975. június 4.

re — csökken a vásárlókedv és eladatlan maradhat a termés, illetve előállított termék.

Az elmúlt 4 év átlagában 3,5%-kal emelkedett a mezőgazdasági termékek felvásárlási árszínvonala. Ezt azonban a zöldség- és gyümölcsfélék — különösen a primőrök, illetve a bogyós- és egyes csonthéjas gyümölcsök — piaci ára jelentősen meghaladja. Az okok közül elsődlegesek:

- a kertészeti termelés és értékesítés bizonytalansági tényezői,
- a szükséges kézi-munkaerő hiánya, illetve a gépesítettség alacsony színvonala,
- a termesztésben és tartósításban felhasznált ipari anyagok jelentős áremelkedése,
- a termesztés-tartósítás-forgalmazás összehangoltságának hiányosságai,
- az előrejelzések késése, illetve elmaradása,
- és nem utolsósorban a jelenlegi ösztönzők gyenge hatékonysága.

A piaci árak alakulása — eltekintve a borokra kiadott különleges fogyasztói árszabályozó rendelkezéstől — egyértelműen tükrözi a termesztés, feldolgozás és tárolás terén érvényesülő kedvezőtlen közgazdasági tényezők és a gazdasági ösztönzők gyenge hatását.

Súlyosbítja a helyzetet még a nagyfokú terméshingadozás is. Azokban az években, amikor nagyobb a termés, akkor az idényszerűen megjelenő árumennyiség — a piac telítettsége miatt — olcsóbban sem értékesíthető, míg a kisebb terméshozamú években — a nagyobb árak ellenére is — kisebb lesz a termelők árbevétele, ami pedig a termelési kedv csökkenéséhez vezet.

Exportunkban emellett még azzal is kell számolnunk, hogy az élelmiszer-kivitelnkben rendkívül jelentős zöldség, gyümölcs és bor értékesítésénél olyan nehézségek jelentkeznek, amelyeket az exportpiacok vártnál kisebb kereslete idézhet elő.

A hazai és export-igények kielégítése és a jövedelmező termelés összhangja szervezettebb belföldi, illetve külföldi piackutatást, a megváltozott fogyasztói szerkezethez való igazodást, a friss állapotban fogyasztott áruk idényének széthúzását, az áruk nagyobb választékát, a szélesebb áruterítést, illetve az árak kedvezőbb alakulását feltételezi.

Az egyes ágazatok helyzete

A *zöldségfélék* országos termőterülete az utóbbi években alig változott, így — hasonlóan az 1972. évihez — 1974-ben is 120 ezer hektáron folyt zöldségtermesztés. Az összes megtermelt mennyiség azonban az 1972. évi 1 millió 800 ezer tonnával szemben, 1974-ben 1 millió 900 ezer tonna volt. Ezen belül elsősorban a zöldborsó, a paradicsom és a vöröshagyma termésátlagai növekedtek.

Az V. ötéves tervidőszakban kisebb mértékű — 8% körüli — területnöveléssel szemben a termésmennyiségek 15% körüli emelkedésével számolunk.

A fejlesztés fő irányát szabályozó 1971. és 1974. évi minisztertanácsi határozatok a következő tervidőszak végére 33 ezer hektáron irányozzák elő a korszerű nagyüzemi gépesített zöldségtermesztés fejlesztését, kiemelt állami támogatással. Így például 70%-os ártámogatás folyósítható a zöldségtermesztési célokat szolgáló termesztőberendezések létesítésére és a gépesítés fokozására. A nagyarányú fejlesztést megalapozó gépek és technológiák vásárlására — szükség esetén — tőkés deviza is igénybe vehető.

Zöldségtermesztésünk komplex fejlesztése csak a termesztőberendezések — üvegházak, fűtött és fűtetlen fóliasátrak — egy-egy szocialista nagyüzemre koncentrált létesítésével és a megfelelő szabadföldi háttér biztosításával valósítható meg.

Másként jelentkezik ez a probléma a lakosság friss zöldségellátásában résztvevő háztáji- és egyéni gazdaságoknál. Ők is kaphatnak fóliasátrak építéséhez ártámogatást, ha az ÁFÉSZ-szel, vagy más forgalmazási vállalattal legalább két évre termékértékesítési szerződést kötnek.

A mindinkább növekvő kereslet az azonos minőségű friss és tartósított zöldségfélék iránt, feltehetően a vertikális integrációs folyamat gyorsulását is maga után vonja. Mivel a *termesztés*, az *élelmiszeripar* és a *kereskedelem* szorosabb integrációja lehetővé teszi az anyagi terhek megoszlását és hozzájárul a résztvevők kockázatának csökkentéséhez, illetve a piacok stabilitásához, — igyekezzünk ezt elősegíteni.

A *gyógynövénytermesztés* üzemi területét a következő tervidőszakban mintegy 10%-kal kívánjuk növelni, a fokozatosság elvének érvényesítésével: legnagyobb gondunk ugyanis ma a gyógyszeripar igényeinek kielégítése, az egyes vadontermő növények termesztésbe vonása. Emellett a termesztett élelmiszeripari, fűszer- és gyógynövények termésátlagainak emelése (komló, fűszerpaprika, kapor stb.), az államilag elismert fajták — pl. a Soroksári kamilla — fenntartása és a gépi betakarításra alkalmas új fajták előállítása a nemesítő munka fokozásával, hatékony művelésmódok és termesztéstechnológiák kidolgozásával szintén sürgető feladatunk. Nagyobb figyelmet kell fordítanunk a karsztos területeknek a gyógy- és illóolajnövények termesztésével való hasznosítására.

A *gyümölcstermesztés* területe az előregedett gyümölcsösök várható kivágásával és a tervezett telepítések elvégzésével nem változik. Viszont jelentős szerkezetjavítást: a bogyósok (szamóca, málna, ribiszke) és egyes csonthejasok (meggy, cseresznye, kajsz) nagyobbarányú telepítését irányozzuk elő. A módosítás szükségességének indokául említhető, hogy összes gyümölcstermesztésünkben az alma több mint 56%-kal — nagyüzemekben 75,6%-kal —, a meggy, cseresznye és kajsz együtt 10%-kal — nagyüzemekben alig 5%-kal — szerepel jelenleg. Mindezt a koncentrációval párhuzamosan tervezzük, amelyhez 50%-os állami támogatás nyújtható. Törekednünk kell tehát a gyümölcsfajonkénti optimális üzemnagyság kialakítására, a nagyüzemi technológia lehetőség-

geinek hasznosítására, természetsszerűleg a meglevő és arra alkalmas ültetvények egyidejű korszerűsítésével.

Az V. ötéves tervidőszakban mintegy 35 ezer hektár gyümölcsültetvény telepítésével számolunk.

1974. évi összes gyümölcstermésünk 1 millió 472 ezer tonna volt, ebből a nagyüzemek termése 703 ezer tonna.

Rendkívül fontos feladatunk az ültetvények létesítéséhez szükséges nagy biológiai értékű gyümölcsfa-csemeték előállítása, szaporítóanyag-termelésünk korszerűsítésével és fejlesztésével párhuzamosan.

Meg kell teremtenünk a koncentráció — az ágazatiszakosodás — feltételeit: a korszerű komplex gépesítést, a biztonságos termesztést, illetve értékesítést és biztosítani kell ezek anyagi és műszaki fejlesztési lehetőségeit. A már kialakult társulások termelési rendszerekbe való összefogását elő kell segítenünk.

Szőlőterületünk 1974-ben összesen 207 ezer hektár volt, ebből 203 ezer hektár a termő ültetvény. A területnek közel 50%-a a mezőgazdasági termelőszövetkezetek közös, valamint háztáji gazdálkodásában van, 25%-a a lakosságot kiszolgáló gazdaságokban és csak mintegy 10% az állami gazdaságok szőlőültetvénye.

Az 1974. évi összesen 690 ezer tonna szőlőtermés 44%-a a mezőgazdasági termelőszövetkezetek közös és háztáji gazdálkodásából, 22%-a a lakosságot kiszolgáló gazdaságok termeléséből, 17%-a az állami gazdaságokból származik.

Összes bortermésünk 4 millió 258 ezer hektoliter volt, s ebből a termelőszövetkezetek bortermése több mint 40 %, a kiszolgáló gazdaságoké mintegy 20, az állami gazdaságoké pedig 19% volt.

Figyelembevételre szőlőtermesztésünkben a várható további területcsökkenést, az V. ötéves terv fő célkitűzése elsősorban a termesztés hatékonyságának nagyarányú növelése. A terv 15 ezer hektár nagyüzemi telepítést irányoz elő, ugyanakkor 32 ezer hektáron a szőlő kivágására kerül sor. Ennek megfelelően már a következő tervidőszakban szőlőterületünk — a jelenlegi 207 ezer hektárról — 190 ezer hektárra csökken, 1980-ban pedig mindössze 180 ezer hektár területtel számolhatunk. Ezért — a jelenlegi 32,2 q hektáronkénti átlagterméssel szemben — az előírányzott 55 q hektáronkénti termést mielőbb el kell érünk. Meg kell jegyezni, hogy az állami gazdaságok már ma is ennél nagyobb — 56,7 q — hektáronkénti átlagtermést érnek el.

A szőlő—bor ágazat és kereskedelem együttműködési kapcsolatai megjelenési formájukban — a szektoriális megosztottság miatt — különbözőek és rendkívül bonyolultak. A termelési, feldolgozási, értékesítési kapcsolatok — közös érdekeken alapuló — kiépítését elő kell segíteni.

Figyelemreméltó a szőlő—bor ágazat állleszközeinek megoszlása, összetétele, hatékonysága a különböző szektorokban. Az állóeszközök fejlesztése — tudományos megalapozottság nélkül — a közös cél elérésének gátló tényezőjévé válhat.

Nagy különbség van a szőlőtermesztés és a boripar jövedelmezősége között. A jövedelemösszegeből a bor a nagyobb arányban részesedik (1 Ft termelési költséggel 43 fillér jövedelemhányad állítható elő, szemben a szőlő értékesítésénél elérhető 34 fillérrel).

Megfelelő ösztönzők szükségesek ahhoz, hogy a termelők a termésmennyiségek emelésében és a csemegeszőlő friss fogyasztású értékesítésében — a keresletnek megfelelően — érdekeltek legyenek.

A fejlesztés irányelvei

A biztonságosabb zöldség- és gyümölcstermelést, illetve ellátást, valamint a szőlő- és borgazdaság fejlesztését mindenekelőtt a hatékonyság jelentős növelésével lehet és kell elérnünk. Ezért jobban kell élni a beruházások, az üzem- és munkaszervezés, valamint a munkaerő-gazdálkodás eredményesebb kihasználásában rejlő lehetőségekkel, a tudományos-technikai forradalom vívmányainak átgondolt, következetes felhasználásával.

Szocialista rendszerünkben hatékonyabban gazdálkodni tudományos megalapozottsággal kimunkált, hosszabb időszakot felölelő terv nélkül nem lehet. A középtávú és távlati tervekben rögzített feladatok teszik megalapozottá a gazdasági egységek és vezetőik munkáját.

A népgazdaság eddigi fejlődésének tapasztalataiból, jelenlegi helyzetéből és távlati társadalmi-gazdasági célkitűzéseiből következik, hogy további fejlődésünk feltétele a társadalmi termelés hatékonyságának erőteljes növelése. Ezt — mint már említettem — a kertészeti termesztésben és tartósításban a termelés szerkezetének javításával, a ráfordítások csökkentésével, az álló- és forgóeszköz-állomány kihasználásának javításával, a belföldi forgalmazás szerveztségének fejlesztésével, exportunk gazdaságosabbá tételével, illetve a munkatermelékenység fokozásával érhetjük el. Ennek elősegítője:

- a kutatási eredmények hatékony, gyorsütemű hasznosítása,
- a kutatómunka és a termelés arányos fejlesztése,
- a szervezés és vezetés színvonalának folytonos emelése,
- a nemzetközi gazdasági kapcsolatok dinamikus fejlődése,
- szocialista testvérországokkal a nemzetközi munkamegosztás bővítése,
- tőkés országokkal a kooperációs lehetőségek megteremtése — áruforgalmunk bővítése és kivitelünk gazdaságossága érdekében.

A *termelés-feldolgozás-forgalmazás* együttes fejlesztésével, kapcsolatuk jelenlegi hiányosságaihoz származó egyenetlenségek felszámolásával fékezhető az árak emelkedése belföldi piacainkon. Elérhető, hogy az áru frissebb állapotban, jobb minőségben és megfelelő választékban kerüljön folyamatosan a fogyasztókhoz és exportra — s ez devizagazdálkodásunkat is előnyösen befolyásolná.

Sajnálatos, hogy a jelenlegi ösztönzők nem hatnak egyértelműen a termelés és az együttműködés széleskörű kibontakoztatásának irányába. A változatlan közgazdasági tényezők és ösztönzők mellett féltő, hogy még a legszükségesebb mennyiségű tömegáru megtermelése is veszélyeztetve van és ennek következtében további árdrágulással számolhatunk.

Az V. ötéves tervidőszakban az anyagi ösztönzők köre és mértéke nem bővíthető, de a támogatások helyes arányának kialakításával — elsősorban a kézimunka-igényes fajoknál — a gépesítés nagyobb arányú ösztönzésével elkerülhetjük a kertészeti növények termesztésének válságos helyzetbe jutását. A kertészet semmiképpen nem tekinthető olyan közgazdasági szektornak, amelyben az árszerkezet változásai — a termesztésben felhasznált ipari anyagok, gépek egyre növekvő árai — könnyen áthidalhatók lennének a megtermelt áru áremelésével.

A termesztési rendszerek kidolgozása és bevezetése

Szocialista alapokra helyezett mezőgazdaságunk — és ezen belül a kertészeti ágazat — fejlődésének további útja, a termesztés és tartósítás egységes, iparszerű folyamatának, a termesztési rendszereknek gyorsütemű kialakítása és a forgalmazás szervezetszervezésének növelése.

A kertészeti termesztési rendszerek kialakítását a *biológiai, kémiai, műszaki és ökonómiai* kutatások alapozzák meg. Az alkalmazott kutatások eredményei — a kidolgozott korszerű termelési, feldolgozási, tárolási módszerek és a gépesítés lehetőségei — irányítják a fejlesztés ütemét. Határát pedig a gazdaságosság szabja meg.

Fejlődésünk jelenlegi szakaszában tehát már nem kielégítő a gépek számának statisztikai kimutatása, hanem szükségessé vált az összes termelési tényezők viszonyának és termelésfejlesztésben betöltött együttes szerepüknek figyelembevétele. Ma már nem értékelhetjük önmagában a technikát, hanem annak hatását a termelésre, ami az üzemi dolgozók hozzáértésén, a szakemberek speciális képzettségén, a vezetők szervező, tervező, irányító munkáján és szemléletén keresztül érvényesül mind termelési céljaink megvalósításában, mind távlati terveink megalapozottságában.

Ebben a szellemben kell elősegítenünk az állami gazdaságok, a termelőszövetkezetek, a tartósítóipar, valamint a belföldi forgalmazás és exportkereskedelem — tudományos eredményekre épülő — következetes, egy közös cél érdekében végzett tevékenységét, a belső és külső erőforrások — kölcsönös gazdasági érdekeken nyugvó — ésszerű felhasználásával.

A kutatási eredmények gyakorlati felhasználása

A széles területen folyó kutatás nemcsak azért indokolt, mert enélkül nem érhető el és nem tartható fenn az ország általános kultúrájának magas színvonala, hanem azért is szükséges, mert korunkban gyors változások vannak azokban a tudományágakban, amelyekre leginkább támaszkodik a gyakorlat.

Az egyes tudományterületek csak akkor fejleszthetők a társadalmi haladás által megkívánt gyors ütemben, ha széles és jól megalapozott az ország általános tudományos bázisa, ha elegendő tudományos gondolkodású és alkotó munkában jártas szakemberünk van.

A kertészeti ágazati kutatások fő irányvonalát a lakosság friss és tartósított termékekkel való ellátása, az élelmiszeriparon kívül a gyógyszeripar, vegyipar stb. igényeinek kielégítése határozza meg, illetve azoknak a kertészeti növényeknek az igénye, amelyeket friss és tartósított fogyasztásra, vagy hatóanyagtartalmuk miatt más célból termesztünk.

Tudományos munkánkban ezért rendkívül nagy figyelmet kell fordítani a nemesítésre, a fajtafenntartásra és a termesztés igényeit kielégítő egészséges szaporítóanyag — mint alapvető termelőeszköz — előállítására.

Fontos, hogy a termesztők részére az intenzív termelési viszonyokat — a nagyadagú műtrágyákat, az öntözést stb. — a legjobban megháláló, nagy termőképességű fajták rendelkezésre álljanak.

Az új fajták előállításához — hazai igényeink kielégítésén túlmenően — export érdekek is fűződnek, ezért nemesítésünknek lépést kell tartania a nemzetközi színvonallal.

Tovább kell finomítani az egyes vidékek éghajlati és talajadottságainak, illetve művelési feltételeinek legjobban megfelelő növényfajokat, ami elsősorban lehetővé teszi a terméseredmények állandó szintentartását.

Az egymenetes betakarításhoz és a feldolgozás folyamatosságához az időben egymás után érő fajták teljes sorát kell biztosítani. A még hiányzó fajták előállítása — szükség esetén a szocialista országok kollekciójából kiválasztott fajták beszerzése — valamint a korszerű termesztési és tartósítóipari technológiák kidolgozása, illetve az eredmények gyors gyakorlati hasznosítása alapozza meg a termelési rendszerek kialakulását. Csak így biztosítható a kézi munkaerő felhasználás egyenletessége, a gépek kihasználtsági fokának emelése, a munkacsúcok csökkentése és a betakarítás, feldolgozás idejének megnyújtása.

Vetőmagellátásunk terén a hazánkban sikeresen termesztendő zöldség- és gyógynövényeknél korszerűsíteni kell az előállítás technológiáját és ezzel párhuzamosan kell kiaknázni a szakaszos vetés előnyeit. Adott fajtákból — ha szükséges — a licenceket meg kell vásárolni, sőt, felvetődhet esetleg egy másik szocialista országban való vetőmagtermeltetés gondolata is.

A *palántanevelés*, a zöldségtermesztő gazdaságok ellátása megfelelő meny-

nyiségű és minőségű palántával, elsősorban a természetőberendezések koncentrációja során létesülő nagyüzemek feladata lesz.

Gyümölcs- és szőlőtermesztésünkben a rezisztencia-nemesítés mellett a vírusmentes szaporítóanyag előállítása, a szaporítás alapjait képező anyanövények és korszerű alanyfajták kiválasztása, eredeti értékük megőrzése és javítása szükséges. Ennek érdekében törzsültetvényeket kell létrehozunk, élve az ártámogatás nyújtotta lehetőségekkel, a 70%-os állami támogatással.

Tanulmányozni és fejleszteni kell a helyes talajerőgazdálkodás módszereit. Új talajművelési és trágyázási eljárások bevezetése szükséges a gyakorlatba, a hatékonyabb víz- és tápanyagfelhasználás céljából.

A *növényvédelem* tökéletesítése, a növényvédő- és gyomirtószer alkalmazási módszereinek javítása döntő feltétele és tartalmi része mind az iparszerű kertészeti termesztésnek, mind a termékek iparszerű előállításának. A növényvédelemben mind nagyobb szerepe lesz a kártevők, kórokozók és gyomnövények megjelenése előrejelzésének, továbbá olyan készítmények használatának, amelyek a növényre és az emberre ártalmatlanok.

Az *öntözés* a kertészeti nagyüzemi termesztés intenzitásának egyik legfontosabb tényezője. A nagy teljesítőképességű öntözés technikájának és technológiájának fejlesztését a talajerőgazdálkodással, a meliorációs intézkedésekkel és a növényvédelemmel összehangoltan kell megoldani.

A *gépesítés* terén legfontosabb feladat a betakarítás és a feldolgozás munkafolyamatait meggyorsító, a munkacsúcsok csökkentését elősegítő gépesített-ségi színvonal fejlesztése, a munkaerő-igényes termesztési, feldolgozási és tartósítási eljárások komplex gépesítésének és a részleges automatizálásnak a megvalósítása. A gépi betakarítás mellett meg kell oldani a gépi szállítást is.

Különös gondot kell fordítani a borfeldolgozás gépesítésére, a bortechnológiák továbbfejlesztésére és a megfelelő tárolók létesítésére, a borok minőségi stabilitásának elérésére.

Az *energiatakarékosság*, valamint a termelés-fejlesztés — a hajtítás, palántanevelés és korai szabadföldi zöldségtermesztés — szempontjából egyaránt jelentős a *kertészeti energiaforrások jobb kihasználása*, a geotermikus energia-tartalékok további feltárása, termálkutak létesítése és ennek megfelelően a természetőberendezéseknek az optimális tájba való helyezése.

Természetes energia-tartalékunk feltárásához a még hiányzó anyagi ösztönzők miatt felmerülő nehézségek áthidalhatók lennének, ha a termelők a termálvizet megfizetnék, a vízügyi szervek pedig a kutak folyamatos karbantartását elvégeztetnék.

Növelni kell a zöldség-hajtítás, a korai szabadföldi zöldségtermesztés intenzitását a műanyag hajtatóberendezések szélesebb körű felhasználásával is, — a környezeti tényezők szabályozásával, a napenergiának a növények által történő még teljesebb kihasználása érdekében.

A műanyagok jól hasznosíthatók a kertészeti termesztés és feldolgozás

minden területén — a természetőberendezések kivitelezésétől a csomagolásig — a termés növelése, a megtermelt áru biológiai értékének és frissességének megőrzése, higiénikus szállítása és a vásárlókedv fokozása céljából.

A legfontosabb feladatok áttekintése

A kertészeti termesztés fejlesztésére hozott kormányhatározatok kapcsán napvilágot látott számos intézkedés — az új támogatási rendszer —, a termelés korszerűsítésének megalapozását segíti elő a fejlesztés feltételeinek megteremtése érdekében az arra vállalkozó gazdaságokban.

A kertészeti termesztés sajátos helyzetéből következik, hogy a gyors fejlesztésnek nemcsak anyagi okokból, hanem elsősorban a műszaki fejlesztés technikai megoldásait illetően vannak még számottevő korlátai, ezért a kívánt változások — különösen a hosszú reakcióidejű ültetvények esetében — csak hosszabb idő után várhatók. Ezért mind fokozottabban kell támaszkodnunk a jó munkaszervezésben rejlő előnyök felhasználására.

Terveink megvalósítása szükségessé teszi a fajtaösszetétel megváltoztatását, mind a gyümölcstermesztésben, mind a szőlőtermesztésben. Egyes borvidékeken — így a Villány-siklói borvidéken is — ez a mostani fajtaválasztékkal megoldható. A hozam, a minőség és a termesztés biztonsága, a biológiai és ökonómiai teljesítőképesség növelésével javítható.

Az értékes új hazai nemesítésű fajták gyors elterjesztését elő kell segíteni.

A teljesen ipari jellegű termesztéstechnológiák kifejlesztése céljából további kutatások szükségesek, különösen a tápanyagutánpótlás, a műanyagok alkalmazása, az öntözés, szőlőben a támrendszer, továbbá a metszés és a szüret gépesítési problémáinak megoldására.

Az ültetvények termőegyensúlya, a rügydifferenciálódás, a virágfejlődés és termékenyülés, a tápanyagforgalom és anyagsere, illetve a termésérés szabályozása céljából meg kell vizsgálni a különböző bioregulátorok (Ethrel, Alar és különböző retardánsok) hatását kertészeti növényeinkre.

Szükségessé válik a szőlő- és a borgazdaság együttműködésének a mainál teljesebb megvalósítása, továbbá az optimális méretű szőlőfeldolgozó és bortároló üzemek létesítése, illetve a meglevők bővítése, korszerűsítése.

Pontosabb meghatározásra szorul a tömeg- és minőségi borok ismérése. Szükséges rendeletileg rögzíteni a cukrozás, illetve a sűrítménnyel való javítás követelményeit. Növelni kell a reduktív borok és a vörösborok készítésének az arányát, és a gyártásukhoz szükséges korszerű technikai berendezések beszerzését, a kidolgozott technológiai eljárások mielőbbi bevezetését meg kell gyorsítani.

Fokozni kell a borkülönlegességek (pezsgők, desszertborok) és a szőlőlé alapanyagú üdítőitalok gyártását.

Tovább kell fejleszteni az üzemi tárolókat, illetve új, korszerű zöldségyümölcs tárolókat kell létesíteni, amelyekben az árut alacsony hőmérsékleten, széndioxidban gazdag, oxigénben szegény, nagy páratartalmú levegőben tárolva, lassúbbá válik az utóérés, csökkenthető vagy elkerülhető a tárolás során egyébként gyakran fellépő rothadási folyamat és különböző fiziológiai betegség. Emellett az anyagcsere lelassulása folytán csökken a súlyvesztés, az áru zsugorodása, hervadása. Az ilyen tárolóból kikerülő áru — értékesítési válságok esetén — a kedvezőbb piaci körülmények között, előnyösebben értékesíthető.

A fogyasztás igényeit — a friss fogyasztásra való termesztés további fejlesztése mellett — a feldolgozott áruk kereslete irányába a jóminőségű, tetszetősen csomagolt konzerv- és hűtőipari termékek előállításával, ösztönözni lehetne.

Ki kell terjeszteni a szervezett termeltetés és a vele együtt járó szaknácásadás hálózatát, amely a termelőüzemeket egységes vetőmaggal, szaporítóanyaggal, műtrágyával, növényvédőszerrel is ellátja és — a kölcsönös érdekelt-ség szem előtt tartásával — megkötött szerződésekkel a felvásárlás, értékesítés biztonságát garantálja. Így érhető el, hogy a különböző üzemek egyidőben termeljék meg a kereskedelem, illetve a fogyasztók számára szükséges egy-séges fajtákból álló árumennyiséget.

A közgazdasági tényezők és az ártámogatás állandó mérlegelésével fokozottan gondoskodni kell a kiegészítő beruházásokról a termesztés, feldolgozás és forgalmazás teljes vertikumának zökkenőmentes, folyamatos fejlesztése érdekében.

Párhuzamosan meg kell teremtenünk a hazai termelés és az import közötti összhangot — várható terméseredményeink és a behozni kívánt árumennyiség nagyságrendjének, illetve időpontjának összhangját — kiküszöbölve a jelenleg e téren tapasztalható zavaró szervezetlenséget. Ezen a területen is meg kell teremteni a termelés és forgalmazás érdekazonosságát.

A termelésfejlesztési célok megvalósításának sikerét megfelelő számú, jól képzett, tudományos gondolkodásra és szintetizálásra képes üzem- és kertészmérnök szakemberünk biztosítja. Erre irányuljon termelőüzemeink, tudományos intézményeink, országos szerveink vezetőinek törekvése, az MSZMP XI. Kongresszusán elhangzott káderfejlesztési politikánk célkitűzésének megfelelően.

A termelésfejlesztési célok megvalósítása során — nem utolsó sorban — *tekintettel kell lenni az egészség-, a természet- és környezetvédelemre*, amelyben a táj- és kertépítéset, a termelő-, üdülőtájak kialakítása fontos szerepet tölt be. A helyesen értelmezett természet- és környezetvédelem mindenkor kifejezi az ember és a természet közötti viszony változását és kiterjed nemcsak az érintetlen, hanem méginkább a pusztulásnak induló természeti értékekre, s a káros hatások feltárásával, azok megelőzésével igyekszik megőrizni mind a természet újratermelő erőit, mind legfőbb kincsünket, az ember egészségét.

Ez sürgeti napjainkban mindinkább a társadalomtudományok, valamint a műszaki, természet- és orvostudományok együttműködését tudományos-technikai forradalmunk vívmányainak átgondolt alkalmazásában a kutató és termelő munka területén egyaránt.

Ez indokolja az állami, társadalmi szervek támogatását s a tudományok — így a kertészeti tudományok — fejlesztésében csakúgy, mint a kormányhatározatok mielőbbi megvalósítása érdekében.

Összefoglalás

1. Hazánkban a kertészeti tevékenység fejlesztése egyre sürgetőbbé, de egyre bonyolultabbá is válik. A rohamosan növekvő igények megfelelő kielégítése csak úgy lehetséges, ha a kertészeti növények termesztésének feltételeit rövid időn belül a szükséges korszerű szintre emeljük.

2. A szocialista nagyüzemekben kialakuló kertészeti termesztési rendszerek megvalósításának döntő követelménye a kertészet műszaki, és ezen belül kiemelten a gépesítési problémáinak gyors megoldása.

3. Az állandó nagy termések elengedhetetlen feltétele a termesztett kertészeti növények számára szükséges víz és tápanyag biztosítása. Ennek érdekében a korszerű öntözési rendszerek gyors bevezetése a zöldség-, gyümölcs- és szőlőtermesztés területén elsőrendű követelménnyé vált. A talajok kedvező vízellátásából eredő nagyobb arányú tápanyag-felhasználást elsősorban műtrágyákkal kell biztosítani.

4. A kertészeti növények számára szükséges optimális körülmények nyújtotta lehetőségek kihasználása nagy termőképességű és biológiai értékű fajták termesztése nélkül szintén nem lehetséges. Ezért a régebbi, külterjes viszonyok közé alkalmas fajták kicserélése céljából fokozott figyelmet fordítsunk a belterjes termesztést megháláló fajták előállítására, ill. a rendelkezésre álló hazai és külföldi fajták összehasonlító értékelésére.

5. A betegségek és kártevők pusztítása következtében évről évre nagy mennyiségű kertészeti termék megy tönkre, s ennek következtében tényleges termésátlagaink lényegesen rosszabbak a fajták termőképességénél. Emiatt a rendszeres növényvédelem elengedhetetlen velejárója a kertészet minden ágazatának.

A kézi munka nagyarányú csökkentése és a gépesítésnek a szükségesnél lassabb térhódítása további erőfeszítéseket kíván a gyomirtó vegyszereknek a kertészetben való felhasználására, annak ellenére, hogy a frissen fogyasztott kertészeti termékeknél ez fokozott körültekintést kíván.

6. A táplálkozás korszerűsítésével együttjáró feladatunk a friss fogyasztásra kerülő és a tartósított kertészeti termékek választékának a bővítése. További erőfeszítések szükségesek a kertészeti konzerv-, hűtő- és boripari

tevékenységünk fejlesztése és korszerűsítése területén is. Kiemelt feladat a felsoroltakon kívül még a hazi gyümölcs-, szőlő- és zöldség alapanyagból készülő üdítő italok gyártása.

7. A nagy beruházási értéket lekötő és sokoldalú tájékozottságot igénylő kertészeti termeszto üzemek korszerű vezetéséhez és szervezéséhez szükséges szakemberek biztosítására az eddiginél nagyobb figyelmet fordítsunk, különös tekintettel a postgraduális képzéssel különleges szakmai ismereteket adó szakmérnöki oktatásra.